

ન્યુ ગાલા અસાઇનમેન્ટ 2022

સોલ્યુશન

ધોરણ - 10 સામાજિક વિજ્ઞાન

Question Paper - 1

વિભાગ - D

□ નીચે આપેલા પ્રશ્નનંબર 47 થી 53 માંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના
સાચિસ્તાર ઉત્તર આપો. [પ્રશ્નનંબર 54 નકશાપૂર્તિનો છે, જે ફરજીયાત
છ.] (પ્રત્યેકના 4 ગુણા) [20]

47. વૈદકવિધા અને શાલ્યચિહ્નિત્વામાં પ્રાચીન ભારતનું મહત્વ જણાવો.

➤ ભારતીય વૈદકશાસ્ત્રના પ્રણેતાઓ મહરિ ચરકે, મહરિ સુશ્રુતે વાગ
ભક્તે પોતાનાં સંશોધનોથી વૈદકશાસ્ત્રમાં અભૂતપૂર્વ સિદ્ધિઓ મેળવી
હતી.

- વૈદકજ્ઞના મહાન પ્રણેતા મહારિં ચરકે 'ચરકસંહિતા' નામના ગ્રંથમાં ૨૦૦૦ ઉપરાંત વનસ્પતિઓ-ઔષધિઓનું વર્ણન કર્યું છે.
- મહાન વૈદકજ્ઞી મહારિં સુશ્રુતે તેમના સુશ્રુતસંહિતા' નામના ગ્રંથમાં શલ્વચિકિત્સા (વાઢકાપ-વિધા શલ્વકિયા) માટેનાં ધારદાર સાધનોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે માથાના વાળને ઊભો ચીરીને બેલાગ કરી શકતાં હતાં.

- પ્રાચીન ભારતના હિંદુઓનું ઔષધશાસ્ત્ર ખનીજ, વનસ્પતિ અને પ્રાણીજ ઔષધિઓનો વિપુલ લંડાર છે. તેમાં દવા બનાવવાની જીણવટલરી વિધિઓ તેમજ દવાઓનું વગ્ફિકરણ અને તેમનો ઉપયોગ કરવા માટેનાં સૂચનો આપવામાં આવ્યાં
- ભારતના વૈદકશાસ્ત્રીઓ ઘ્યાલા આકારનો પાઠો બાંધી, રક્તનું પરિભ્રમણ અટકાવીને વાઢકાપ કરતા. તેઓ પેહુ અને મૂત્રાશયનાં ઓપરેશનો કરતા. તેઓ સારણાંઠ, મોતિયો, પથરી અને હરસ મસાનાબૂદ કરતા. - તેઓ ભાંગેલાં અને ઉતરી ગયેલાં હાડકાં બેસાડી દેતાં તેમજ શરીરમાં ધૂસી ગયેલા બહારના પદાર્થોને કુશળતાપૂર્વક બહાર ખેંચી કાઢતા.

- તેઓ તૂટેલા કાન કે નાકને સ્થાને નવાં નાક-કાન સાંઘવાની 'પ્લાસ્ટિક સર્જરી' જાણતા હતા.
- તેઓ વાઢકાપનાં હશિયારો બનાવતા તેમજ મીણનાં પૂતળાંના અથવા મૃત શરીરના વાઢકાપ દ્વારા તેઓ વિધાર્થીઓને ઓપરેશનનું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન આપતા. પ્રસૂતિ વેળા જોખમી ઓપરેશનો કરતાં પણ તેઓ અચકાતા નહિ.
- તેઓ લ્લીઓ અને બાળકોના રોગોના નિષ્ણાત હતા. તેઓ રોગોનાં કરણો અને ચિકિત્સાનું વર્ગીકરણ કરતા. તેઓ રોગોનું નિદાન કરતા અને રોગો મટયા પછી પાળવાની પરેજુ આપતા.

► પ્રાચીન ભારતના વૈદકશાસ્ક્રીઓએ પ્રાણીઓના રોગો માટેનું શાસ્ક્ર વિકસાવ્યું હતું. તેમણે અશ્વરોગો અને હસ્તી રોગો પર ગ્રંથો લખ્યા હતા. તેમાં ‘હસ્તી આયુર્વેદ’ અને ‘શાલિહોત્રનું અશ્વશાસ્ક્ર’ નામના ગ્રંથો ઘણા પ્રખ્યાત છે.

OCEAN
કલાસીસ

OCEAN
કલાસીસ

OCEAN
કલાસીસ

OCEAN
કલાસીસ

OCEAN
કલાસીસ

OCEAN
કલાસીસ

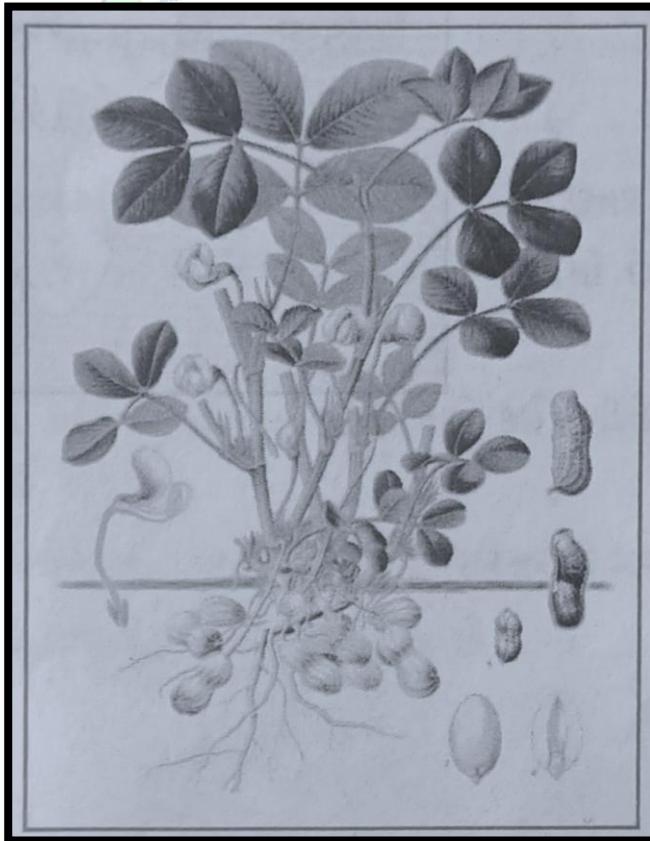
OCEAN
કલાસીસ

48. પ્રાચીન ભારતે ખગોળવિધામાં આપેલું પ્રદાન જણાવો.

- પ્રાચીન ભારતે ખગોળવિધામાં આપેલું પ્રદાન નીચે પ્રમાણે છે:
- બધાં શાસ્ત્રોમાં ખગોળશાસ્ત્ર સૌથી પ્રાચીન શાસ્ત્ર છે.
- ભારતની પ્રાચીન વિધાપીઠોમાં ખગોળશાસ્ત્રનો પદ્ધતિસર અને ઉંડો અભ્યાસ કરવામાં આવતો હતો.
- ગ્રહો અને તેમની ગતિ, નક્ષત્રો અને અન્ય અવકાશી ગ્રહો વગેરે પરથી ગણતરી કરીને ખગોળને લગતી માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવતી હતી. મહાન ખગોળવેતા અને જ્યોતિષશાસ્ત્રી વરાહમિહિરે પોતાના પંચસિક્ષાંતિકા' નામના ગ્રંથમાં જ્યોતિષ અને ખગોળશાસ્ત્ર વિશે પ્રમાણભૂત માહિતી આપી હતી.

- ગ્રહો પરથી રાશિકળ પ્રમાણે જ્યોતિષ ફલિત કરવામાં આવતું.
- ગુપ્તાયુગના મહાન ઘગોળશાસ્કી આર્યભટે સૌપ્રથમ પ્રતિપાદિત (સાબિત) કર્યું હતું કે પૃથ્વી પોતાની ધરી પર ફરે છે અને ચંદ્રગ્રહણ પૃથ્વીના પડછાયા વડે થાય છે. વિજ્ઞાનો આ બાબતને અજરબર કહેતા હતા.
- ઘગોળવિજ્ઞાનક્ષેત્રે આર્યભટનું મહત્વનું યોગદાન છે. તેથી ભારતના પ્રથમ ઉપગ્રહનું નામ “આર્યભટ” રાખવામાં આવ્યું છે.
- બ્રહ્મગુપ્ત નામના વૈજ્ઞાનિકે “બ્રહ્મસિદ્ધાંત” નામનો ગ્રંથ રચ્યો હતો. તેમાં તેમણે ગુરુત્વાકર્ષણના નિયમો દર્શાવ્યા હતા.

49. નીચે આપેલ ચિત્ર ભારતના એક મુખ્ય તેલીબિયા પાકનું છે. તે કયો પાક છે? તે પાકની વિસ્તૃત માહિતી આપો.

- ચિત્રમાં આપેલ પાક મગફળીનો છે.
- મગફળી બધાં તેલીબિયાંમાં સૌથી વધુ મહત્વ ધરાવે છે.
- તેના પાકને કાળી, કસવાળી, ગોરાડુ અને લાવાની રેતીમિશ્રિત તેમજ પાણી ભરાઈ ન રહે તેવી જમીન, 20 થી 25°સે જેટલું તાપમાન તથા 50 થી 75 સેમી જેટલો વરસાદ માફક આવે છે.
- તે ખરીક પાક છે, પરંતુ સિંચાઈની સગવડ હોય ત્યાં ઉનાળું પાક તરીકે પણ તે લેવાય છે.

- તે ગુજરાત, આંધ્ર પ્રદેશ, તમિલનાડુ અને મહારાષ્ટ્રમાં વધુ પાકે છે.
- મગફળીના ઉત્પાદનમાં ગુજરાત ભારતમાં પ્રથમ ક્રમે છે.
- ગુજરાતમાં મગફળીનું ઉત્પાદન જૂનાગઢ, ગીરસોમનાથ, અમરેલી, રાજકોટ, ભાવનગર વગેરે જિલ્લાઓમાં થાય છે.
- ગુજરાતમાં મગફળીમાંથી બનાવેલું શીંગતેલ ખાધતેલ તરીકે વધારે વપરાય છે.

50. 'ભારતનો ઘઉંનો પાક સવિસ્તાર વર્ણવો.

- ભારતમાં ડંગર પછીનો મહત્વનો ધાન્ય પાક ઘઉ છે.
- વિશ્વમાં ઘઉંના પાકનું મહત્વ સૌથી વિશેષ છે.
- ભારતની $1/3$ ખેતભૂમિ પર ઘઉંની ખેતી થાય છે.
- તે દેશના ઉત્તર-પશ્ચિમ ભાગમાં રહેતા લોકોનો મુખ્ય ખોરાક છે.
- ઘઉં સમશીતોષ્ણ કટિબંધનો રવી પાક છે.

- તેને ફળદુપ ગોરાડુ કે કાળી જમીન, વાવણી વખતે ૧૦ થી ૧૫%સે જેટલું અને લણણી વખતે ૨૦ થી ૨૫%સે જેટલું તાપમાન અને ૭૫ સેમી જેટલો વરસાદ માફક આવે છે. ૧૦૦ સેમીથી વધુ વરસાદવાળા વિસ્તારોમાં ઘઉંનું વાવેતર થતું નથી.
ભારતમાં ઉત્તર અને મધ્યના ભાગોમાં આવું તાપમાન શિયાળામાં હોય છે, પણ શિયાળામાં ત્યાં આટલો વરસાદ પડતો નથી. એટલે લગભગ બધી જગ્યાએ ઘઉંના પાકને સિંચાઈથી પાણી આપવું પડે છે.
- હરિયાળી કંતિને લીધે દેશમાં ઘઉંનું ઉત્પાદન બમણું થયું છે.

- ઘઉંના પાકને આકળથી ફાયદો, પરંતુ હિમથી નુકસાન થાય છે.
- ભારતમાં ઘઉંની ખેતી મુખ્યત્વે પશ્ચિમી ઉત્તર પ્રદેશ, પંજાબ અને હરિયાણામાં થાય છે. દેશમાં કુલ ઘઉં-ઉત્પાદનનો 2/3 ભાગ આ રાજ્યોનો હોય છે.
- આ રાજ્યોમાં સિંચાઈની સગવડ વધુ હોવાથી ત્યાં ઘઉંનું હેક્ટર્ડીઠ ઉત્પાદન વધારે થાય છે. તેથી પંજાબ તેના વિપુલ ઉત્પાદનના કારણે “ઘઉંનો ક્રોટાર” કહેવાય છે.
- આ ઉપરાંત, ભારતમાં મધ્ય પ્રદેશ, બિહાર, રાજ્યસ્થાન, મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાતમાં પણ ઘઉંની ખેતી થાય છે.

- ગુજરાતના ભાલ પ્રદેશમાં “ભાલિયા ઘઉં” થાય છે. તે ઉપરાંત મહેસાણા, રાજકોટ, જીનાગઢ અને ખેડા જિલ્લામાં ઘઉં વધુ થાય છે. પોષક તત્વોની દૃષ્ટિએ ઘઉં અનાજોમાં શ્રેષ્ઠ છે. તેમાં કાર્બોહાઇડ્રેટ્સ, પ્રોટીન અને ચરબી ઉપરાંત લોહ અને ફ્રોસ્ફરસ જેવાં તત્વો હોય છે.
- ઘઉંમાંથી રોટલી, ભાખરી, ક્રેડ, બિસ્કિટ વગેરે અનેક વાનગીઓ બને છે. તથી ઘઉને 'અનાજનો રાજા' કહેવામાં આવે છે. ઘઉંના ઉત્પાદનની બાબતમાં વિશ્વમાં ભારતનું સ્થાન ચીન પછી બીજું છે.

51. ગરીબી એટલે શું? ગરીબીરેખા હેઠળ જીવતા લોકોનાં લક્ષણો જણાવો.

- ગરીબીનો અર્થ નીચે પ્રમાણે થાય છે:
- જેમને ખોરાક, કપડાં અને રહેઠાણ જેવી જીવનની મૂળભૂત પ્રાથમિક જરૂરિયાતો તેમજ શિક્ષણ અને તબીબી સારવાર (આરોગ્ય) જેવી સેવાઓ પણ પૂરતા પ્રમાણમાં મળતી નથી ત્યારે સમાજની એ સ્થિતિને 'ગરીબી' કહે છે.

ગરીબીરેખા હેઠળ જીવતા લોકોનાં લક્ષણો નીચે પ્રમાણે છે:

- જે લોકોને બે ટંક પૂરતું ભોજન ના મળતું હોય.
- જેમને રહેવા માટે પૂરતા પ્રમાણમાં મોકઢાશવાળી જગ્યા ન મળતી હોય.
- જેમને ગંદા વિસ્તારોમાં રહેવું પડતું હોય.
- જેમની આવક નિર્ધારિત અપેક્ષિત આવકથી પણ ઓછી હોય.
- જેમને પોખણાયુક્ત આહાર ન મળતો હોય. જેઓ શારીરિક રીતે અશક્ત હોય જેમનું આયુષ્ય રાષ્ટ્રીય સરેરાશ આયુષ્યદરથી ઓછું હોય.

- જેઓ નિરક્ષર હોય.
  - જેઓ સતત અનેક નાના-મોટા રોગોથી પીડાતા હોય.
  - જેમનાં બાળકોનું મૃત્યુપ્રમાણ ઊંચું હોય.
- સામાન્ય રીતે ઉપર્યુક્ત લક્ષણો ધરાવતા લોકોને ગરીબીરેખાની નીચે જીવતા લોકો ગણવામાં આવે છે.

52. "મનરેગા" સ્પષ્ટતા કરો.

અથવા

રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાંહેધરી યોજના

► 'મનરેગા' યોજના ભારત સરકારનો ગરીબીનિવારણનો એક કાર્યક્રમ

છે.

► "આપણા ગામમાં આપણું કામ, સાથે મળે છે વાજબી દામ"ના સૂત્ર

દ્વારા અમલી બનેલી આ યોજનામાં ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં કુટુંબદીઠ 18

વર્ષથી વધુ ઉંમરના એક સભ્યને નાણાકીય વર્ષમાં 100 દિવસની વેતનયુક્ત રોજગારી આપવામાં આવે છે.

- કામ માચ્યા પછી સરકાર કામ પૂરું ન પાડી શકે, તો વ્યક્તિતને 'બેકારી ભથ્થુ' આપવામાં આવે છે.
- મનરેગા યોજના હેઠળ ગામમાં કૂવા, શૌચાલયો અને ઇન્ડિરા આવાસનાં બાંધકામમાં મજૂરી, ટોર-ઇપરી, જૈવિક ખાતર, જમીનને સમથળ કરવી, માછલી સુકવણી, કેનાલ સફાઈ, રસ્તા પર વનીકરણ, જળસંગ્રહ જેવાં ગ્રામોદ્દારનાં કામો કરવવામાં આવે છે.
- આમ, આ યોજનામાં ગ્રામજનોને રોજગારીની બાંહેધરી આપીને તેમને ગરીબીરેખાથી ઉપર લાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે.

53. ભારત સરકારે ભ્રષ્ટાચારને રોકવા માટે કયા કયા ઉપાયો કર્યો છે?

► ભ્રષ્ટાચાર નાથવાના સરકારી પ્રયાસો નીચે પ્રમાણે છે:

ભારત સરકારે ઈ. સ. ૧૯૬૪માં કેન્દ્રીય લાંચરુશવત વિરોધી બ્યુરોની સ્થાપના કરી છે. આ બ્યુરો સરકારી કર્મચારીઓ વિરુદ્ધ થયેલા ભ્રષ્ટાચારના આરોપોની તપાસ કરે છે. જો આરોપો સાચા જણાય તો તે ગુનેગારોને અદાલતી શિક્ષા કરાવે છે.

- ગુજરાતમાં આ સંસ્થાની મુખ્ય કચેરી અમદાવાદમાં શાહીબાગ વિસ્તારમાં આવેલી છે.

- રાજ્યની કોઈ પણ વ્યક્તિ હેલ્પલાઇન ટોલ ફોન નંબર 1800 2334 4444 પર ફરિયાદ કરી શકે છે.
- ભારત સરકારે ઈ.સ. 1988માં 'ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી અધિનિયમ' (કાયદો) અમલમાં મૂક્યો છે. આ અધિનિયમ બધા સરકારી કર્મચારીઓને લાગુ પડે છે.
- આ અધિનિયમ અનુસાર લાંઘરુશવત, છેતરપિંડી, આર્થિક લાભ, પદની સત્તાનો દુરુપયોગ, આવક કરતાં વધારે સંપત્તિ એકઠી કરવી વગેરે બાબતો શિક્ષાપત્ર ગુનો ગણાય છે.

- દોષિત ગુનેગાર આ અધિનિયમ અંતર્ગત જેલની સજા અને દંડને પાત્ર ગણાય છે.
- કેન્દ્ર સરકારે માહિતી અધિકાર - 2005 અને 'નાગરિક અધિકારપત્ર' અમલી બનાવ્યા છે. આ કાનૂની પ્રબંધ મુજબ દરેક સરકારી કર્મચારીએ પોતાને સોંપાવેલાં વહીવટી કાર્યો નિયત સમયમર્યાદામાં પૂરાં કરવાની બાંહેધરી આપવાની હોય છે.
- સરકારના આ પ્રયાસનો હેતુ પારદર્શક અને સરળ વહીવટની જાહેર જવાબદારી વધારવાનો છે.

- કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં 'બ્લેક મની એકટ - 2005' અમલમાં મૂક્યો છે. આ કાનૂનમાં ભ્રષ્ટાચારને શિક્ષાપાત્ર અપરાધ માનવામાં આવ્યો છે.
- આ ઉપરાંત, સરકારે ફોરેન એક્સચેન્જ મેનેજમેન્ટ એકટ' - ફેમા (FEMA)ના કાયદામાં 'મની લોનરિંગ એકટ'માં અને કસ્ટમ એકટની ધારા 132માં સુધારા કર્યા છે.
- લોકપાલ અને લોકાયુક્તની નિમણૂકની જોગવાઈ કરીને સરકારે કાળું નાણું શોધવાના અને ભ્રષ્ટાચારડામવાના પ્રયાસો કર્યા છે.

**54. તમને આપેલા ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સંજા
વડે, યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.**

(1) બાંદીપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

(2) નજીક ઉત્પન્ન કરતો એક પ્રદેશ

(Ex. Q. બાજરી ઉત્પન્ન કરતો એક પ્રદેશ (March 20)

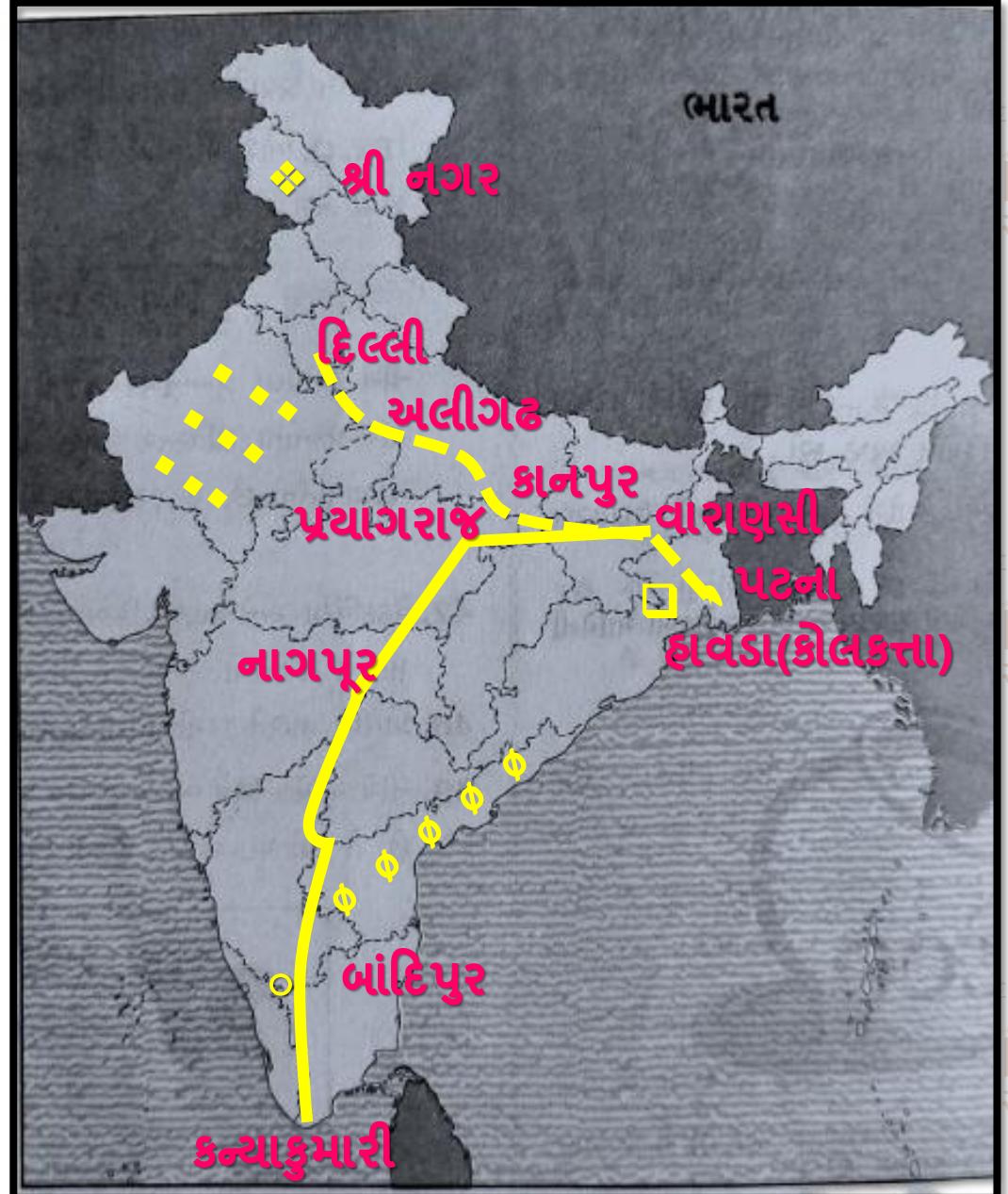
(3) શરણના કાપડ ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર - નામ સાથે

(Ex. Q રેશમી કાપડ ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર - નામ સાથે)

(4) દિલ્લીથી કોલકાતા વાયા પટના થઈને જતો રેલમાર્ગ - એક અટકસ્થાન

(જક્ષન) સાથે

(Ex Q ભારતનો સૌથી લાંબો રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગ 7(કોઈ પણ એક અટકસ્થાન સાથે)

- राष्ट्रीय उधान
- ◐ तमाकु उत्पन्न करतो प्रदेश
- बाजरी उत्पन्न करतो प्रदेश
- शशना कापड उद्योग केन्द्र
- ❖ रेशमी कापड उद्योग
- - दिल्ली - कोलकाता रेलमार्ग
- राष्ट्रीय धोरी मार्ग

Thanks

For watching